

Sygn. akt I CSK 223/14

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku M. B. S.

przy uczestnictwie Gminy Miasto R.

o wpis odłączenia nieruchomości i założenie nowej księgi wieczystej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 22 stycznia 2015 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 19 września 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. B. S. wniosła o odłączenie z księgi wieczystej nr [...] prowadzonej przez Sąd Rejonowy w R., nieruchomości stanowiącej zabudowaną działkę nr 1005 obr. 207 w R., założenie księgi wieczystej dla odłączonej nieruchomości i wpisanie jej w dziale II tej księgi jako właściciela nieruchomości.

W dniu 22 lutego 2013 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w R. dokonał wpisu zgodnie z żądaniem wnioskodawczyni. Sąd Rejonowy w R. postanowieniem z dnia 28 czerwca 2013 r. uchylił ten wpis i oddalił wniosek, a Sąd Okręgowy w R. postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację wnioskodawczyni od tego orzeczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, że jako właścicielka nieruchomości objętej księgą wieczystą nr [...] wpisana była - na podstawie dekretu przyznania spadku z dnia 27 marca 1945 r. .../44 - poprzedniczka prawna wnioskodawczyni A. z M. B. Na wniosek z dnia 11 lutego 1967 r. wpis ten został wykreślony i w miejsce dotychczasowej właścicielki wpisano Skarbu Państwa na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego 5 listopada 1966 r., sygn. akt ... 469/66, stwierdzającego zasiedzenie nieruchomości. Decyzją komunalizacją z dnia 18 sierpnia 1993 r., .../93, Wojewoda [...] stwierdził nabycie przez Gminę Miasto R. prawa własności nieruchomości oznaczonej jako działka nr 1005; po odłączeniu tej nieruchomości do księgi wieczystej nr [...] wpisano w niej - jako właściciela - Gminę Miasto R.

Na skutek wznowienia postępowania w sprawie ... 469/66 Sąd Rejonowy w R. wyrokiem z dnia 2 czerwca 2008 r., sygn. akt ... 126/08, zmienił postanowienie z dnia 5 listopada 1966 r. i oddalił wniosek o stwierdzenie zasiedzenia. Po uprawomocnieniu się tego orzeczenia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 3 czerwca 2009 r. stwierdził nieważność decyzji komunalizacyjnej z dnia 18 sierpnia 1993 r., ...93, w części obejmującej działkę nr 1005. W dniu 23 czerwca 2009 r. Gmina Miasto R. złożyła do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy zakończonej tą decyzją; postępowanie w tej sprawie zostało zawieszono z uwagi na toczące się przed

Sądem Rejonowym w R. postępowanie w sprawie z wniosku Skarbu Państwa o stwierdzenie zasiedzenia działki nr 1005.

Wnioskodawczyni jest spadkobiercą A. z M. B. w zakresie nieruchomości położonych w Polsce.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy wskazał, że decyzja stwierdzająca nieważność decyzji komunalizacyjnej nie stanowi podstawy do wykreślenia opartego na niej wpisu w sytuacji, w której - na podstawie art. 127 § 3 k.p.a. - zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy zakończonej decyzją nadzorczą. W świetle art. 34 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.: dalej: „u.k.w.h.”), nie jest dopuszczalne wwiązanie się w następstwo prawne po jednym z podmiotów, który był wpisany wcześniej w księdze wieczystej jako właściciel, lecz następnie został wykreślony. W tych okolicznościach wniosek należało ocenić jako przedwczesny.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie:

- art. 34 u.k.w.h. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wskutek uznania, że wpis prawa własności na rzecz wnioskodawczyni prowadziłby do naruszenia tego przepisu a rozstrzygnięcie sporu w tym zakresie nie może nastąpić w postępowaniu wieczystoksięgowym oraz
- art. 626⁸ § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że decyzja nadzorca Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 czerwca 2009 r. nie jest ostateczna w administracyjnym toku instancji i nie może stanowić podstawy wpisu z uwagi na złożenie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Powołując się na tak ujęte podstawy kasacyjne, wnioskodawczyni domagała się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego oraz poprzedzającego je postanowienia Sądu Rejonowego i utrzymanie w mocy wpisu referendarza sądowego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 34 u.k.w.h., wpis może nastąpić, gdy osoba, której prawo ma być wpisem dotknięte, jest lub zostaje jednocześnie wpisana do księgi wieczystej jako uprawniona; jednakże do ujawnienia właściciela wystarcza, aby następstwo prawne po osobie wpisanej jako właściciel zostało wykazane odpowiednimi dokumentami. U podstaw zaskarżonego postanowienia legło stwierdzenie, że w sprawie niniejszej przesłanki określone w przytoczonym przepisie, warunkujące dokonanie wpisu nie zostały spełnione, gdyż decyzja nadzorcza Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 czerwca 2009 r., uchylająca decyzję komunalizacyjną Wojewody z dnia 18 sierpnia 1993 r., na podstawie której Gmina Miasto R. została ujawniona w księdze wieczystej jako właściciel nieruchomości objętej wnioskiem, nie jest ostateczna. Kwestionując tę ocenę, skarżąca podniosła, że złożenie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w związku z wydaniem decyzji nadzorczej - w jej ocenie - nie odbiera tej decyzji waloru ostateczności, co pozwala uznać, że art. 34 u.k.w.h. nie sprzeciwia się uwzględnieniu wniosku. Z zapatrywaniem takim nie można się zgodzić.

Problem oznaczenia chwili, w której stawała się ostateczna decyzja nadzorcza wydana przez właściwego ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze pod rządem przepisów kodeksu postępowania w brzmieniu obowiązującym przed zmianą tej regulacji, dokonaną ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks Postępowania administracyjnego oraz ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 6, poz. 18), budził kontrowersje w piśmiennictwie i orzecznictwie. Zgodnie bowiem z art. 16 § 1 k.p.a. w brzmieniu sprzed nowelizacji, ostatecznymi były decyzje, od których nie służyło odwołanie w administracyjnym toku instancji. Stosownie zaś do art. 127 § 3 k.p.c. od decyzji wydanej w pierwszej instancji przez ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze nie służy odwołanie; strona niezadowolona z decyzji może jednak zwrócić się do tego organu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy a do wniosku tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołań od decyzji. Na gruncie tych unormowań w orzecznictwie zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska. Według jednego - kładącego nacisk na wykładnię językową - decyzja nadzorcza wymienionych organów stawała się ostateczna z chwilą jej doręczenia stronie niezależnie od tego, czy złożyła ona wniosek

o ponowne rozpatrzenie sprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 2008 r., V CSK 204/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 94 i z dnia 6 listopada 2013 r., IV CSK 133/13, nie publ.). W uzasadnieniu tego poglądu podkreślono, że wniosek przewidziany w art. 127 § 3 k.p.a. nie jest odwołaniem, gdyż sprawę rozpoznaje ponownie ten sam organ a do postępowania tego przepisy o odwołaniu stosuje się tylko odpowiednio.

Odmienne stanowisko Sąd Najwyższy zajął jednak w wyrokach z dnia 19 września 2013 r., I CSK 732/12, nie publ. i z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 142/13, nie publ.), uznając, że za decyzję ostateczną w rozumieniu art. 16 § 1 k.p.a. w poprzednim brzmieniu można uznać również decyzję nadzorczą wydaną w wyniku rozpoznania wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy. Zapatrywanie to potwierdzają wyniki wykładni systemowej art. 127 § 3 k.p.a., który został zamieszczony w rozdziale regulującym „Odwołanie”. Wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy należy zatem traktować jako zwyczajny środek odwoławczy, tyle że niewywołujący skutku dewolutywnego. Na rzecz tego zapatrywania przemawia nowe brzmienie art. 16 § 1 k.p.a., wiążące ostateczność decyzji również z wnioskiem przewidzianym w art. 127 § 3 k.p.a., a także unormowanie zawarte w art. 52 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, zgodnie z którym o wyczerpaniu środków zaskarżenia można mówić wtedy, gdy stronie nie przysługuje m.in. wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Za tym drugim poglądem opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 20 stycznia 2015 r., III CZP 78/14 (jeszcze nie publ.). W uchwale tej wskazano, że jeżeli w wyniku wydania przez dzień 1 września 2004 r. decyzji z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, strona poniosła szkodę, a właściwy minister lub samorządowe kolegium odwoławcze stwierdziły - po tym dniu, lecz przed dniem 11 kwietnia 2011 r. - nieważność tej decyzji albo jej wydanie z naruszeniem prawa, termin przedawnienia roszczenia o odszkodowanie przewidziany w art. 160 § 6 k.p.a. rozpoczyna bieg z chwilą bezskutecznego upływu terminu do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, a w razie jego złożenia - z chwilą wydania decyzji po ponownym rozpatrzeniu sprawy. Zasadniczą przesłankę tego rozstrzygnięcia

stanowiło uznanie - z odwołaniem się do rezultatów wykładni systemowej i funkcjonalnej - że również przed znowelizowaniem art. 16 § 1 k.p.a. charakter decyzji nieostatecznych miały decyzje, od których przysługiwał wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Skład orzekający w pełni podziela te zapatrywania i przytoczoną w jego uzasadnieniu argumentację.

Zarzuty skarżącej, oparte na odmiennym - nietrafnym - założeniu nie mogły skutecznie podważyć przyjętej za podstawę zaskarżonego postanowienia oceny, że wobec nieostatecznego charakteru decyzji nadzorczej Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 czerwca 2009 r. wwiązanie się wnioskodawczynie w następstwo prawne po A. z M. B. nie zostało wykazane.

Z tych względów Sąd najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.